

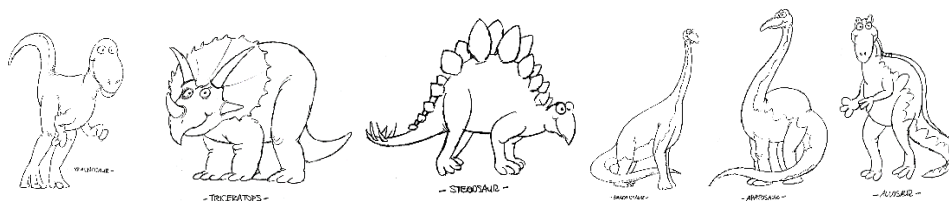

Supplerende materiell (fleksibel plassering i programmet)

Willy lærer oss om gode og vonde hemmeligheter

- Leksjoner for skole, - 1. og 2. klasse

Dette er et supplerende materiell til Dinosaurskolen for å kunne snakke med barna om vanskelige temaer som mobbing, vold, overgrep og mangelfull omsorg. Temaet er tilrettelagt for tre samlinger, men dere kan gjerne bruke flere ved behov. De som leder disse samlingene bør ha mottatt supplerende opplæring på dette tema fra mentor i De Utrolige Årene.

I dette kapittelet er det lagt opp til en kombinasjon av presentasjon fra gruppelederne, fortellinger fra dukkene Willy og Mari, bruk av barnelitteratur, videovignetter, nettressurser og praktiske øvelser m.m. Å snakke om ulike følelser er en viktig del av disse samlingene. Samlingsbolken á tre samlinger kan plasseres ulike steder i Dinosaurskoleforløpet, men aldri tidligere enn følelestemaet. Disse tre samlingene bør fortrinnsvis komme direkte etter hverandre, slik at ord og begreper blir omsnakket og repetert hyppig i løpet av en kort tidsperiode. Vi anbefaler at dere setter dere godt inn i alle de tre samlingene før dere presenterer den første samlingen for barna. Temaet bør tas opp igjen med jevne mellomrom etter dette, på samme måte som alle de andre temaene i Dinosaurskolen.

Siden dette er et nytt og ekstra krevende tema, anbefaler vi at dere filmer alle disse samlingene for bruk selvevaluering og i veiledning, for å lære av dem. For å ha mulighet til eventuelt å kunne snakke med enkeltbarn i løpet av samlingen, som kan trenger det eller for å følge opp noe som er sagt, samtidig som gruppen fortsetter sitt ordinære forløp, anbefaler vi at dere bemanner disse samlingene med minst en ekstra støtteperson (avhengig av gruppestørrelsen). Det vil være en avveining om bekymringsfulle utsagn fra barna skal tas tak i umiddelbart etter at de har nevnt noe som dere ønsker å snakke med dem om, eller om dette kan vente til etter at samlingen er over. I slike samtaler er det viktig å benytte arbeidsformen *avdekkende barnesamtaler* for å ikke påvirke barnas fortellinger. Hvis dere blir bekymret av noe som enkeltbarn sier eller at dere avdekker bekymringsfulle fortellinger, er det viktig å drøfte dette internt snarest mulig og deretter koble på det ordinære hjelpeapparatet i kommunen og drøfte med dem, eller kontakte det nærmeste Barnehuset for råd om veien videre.

Når dere informerer foreldrene om Dinosaurskolen ved begynnelsen av barnehageåret, nevnes dette temaet på lik linje med alle de andre temaene i gruppeforløpet. Ved oppstart av den første samlingen på temaet, informerer dere foreldrene om at temaet starter og sender hjem det aktuelle informasjonskrivet (finnes på DUÅs hjemmeside), slik at foreldrene også kan følge opp dette temaet hjemme.

(fortsetter på neste side)

Supplerende materiell (fleksibel plassering i programmet)

Willy lærer oss om gode og vonde hemmeligheter

Skole, leksjon 1: Forskjellen på en god og en vond hemmelighet

Planlegg:	Leksjonens formål er å snakke om at det finnes både gode og vonde hemmeligheter. Gode hemmeligheter kan en gjerne ha for seg selv, dele bare med en venn, med et familiemedlem eller med andre. Vonde hemmeligheter skal en alltid dele med noen man liker og som man stoler på. Snakk om dette ved oppstarten av samlingen.
Presenter:	<p>Start med en oppstartsang. Gruppelederen repeterer deretter litt fra forrige samling før presentasjon av nytt tema. Willy Problemløser kommer og vil fortelle en hemmelighet til gruppelederen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Willy: Nå har vi blitt så godt kjent at jeg vil dele en hemmelighet med deg. Lover du å ikke fortelle den videre? Jeg og vennen min Petter var i skogen i går og der fant vi en kjempefin stein. Den glitrer og ligner litt på gull og litt på diamanter. Det var som å finne en sjørøverskatt. Det er bare jeg og Petter som vet om den.</i> - <i>Gruppeleder: Så spennende Willy. Hvordan føler du det når du forteller om den fine hemmeligheten din?</i> - <i>Willy: Litt glad og litt spent.</i> - <i>Gruppeleder: Den hemmeligheten kan jeg holde på uten å fortelle til noen. Jeg hører at den gir gode følelser.</i> <p>Gruppeleder oppfordrer barna til å dele noen gode hemmeligheter de har. Legg vekt på følelsene knyttet til hemmelighetene.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Willy: .... men jeg har en vond hemmelighet også.</i> - <i>Gruppeleder: Ok. Vil du dele den også med meg?</i> - <i>Willy: Ja, hvis jeg kan stole på at du ikke forteller den til noen. Det er at det er en gutt i nabolaget som ofte bruker å plage meg. Han sier at jeg er dum og at jeg har stygt hår og stygg jakke.</i> - <i>Gruppeleder: Jeg kan love at jeg vil prøve å hjelpe deg. Har du fortalt det til noen før meg?</i> - <i>Willy: Nei, gutten har sagt at jeg får juling hvis jeg forteller det til noen. Jeg liker ikke den hemmeligheten.</i> - <i>Gruppeleder: Det var fint at du fortalte den vonde hemmeligheten til meg, Willy. Hvis man har slike vonde hemmeligheter så skal en alltid dele dem med en voksne som en liker og som man stoler på. Jeg hører at følelsene dine ikke er så gode når du tenker på denne hemmeligheten. Jeg vil snakke mer med deg om dette etter samlingen, slik at jeg kan hjelpe deg med å få det bedre. Veldig bra at du fortalte dette Willy, slik at jeg kan hjelpe deg.</i> <p>Gruppeleder oppfordrer barna til å gi eksempler på flere vonde hemmeligheter som en kan ha. Legg vekt på følelsene som følger med hemmelighetene.</p> <p>Vis en vignett av barn som forteller om gode og vonde hemmeligheter. (Legges inn senere)</p>

(fortsetter på neste side)

	<p>Alternativ: Vis filmen «Hvem kan hjelpe Jesper» (På nett: <i>Voksne for barn</i>. Lenke på DUÅs hjemmeside). Jesper (4 år) og søsteren (10 år) har en vond hemmelighet om at moren ikke våkner om morgenen og virker syk. Det er kaos i huset og barna må ordne seg selv. Spør barna om hva de tenker er lurt for Jesper å gjøre når han føler seg slik, - og for søsteren. Spør om hvilke trygge voksne Jesper og søsteren kan fortelle den vonde hemmeligheten til. Spør barna hva de tror er årsaken til at Jesper er lei seg når han kommer i barnehagen, - og om hvordan søsteren har det.</p>
Øvelse:	Hattlek med gode og vonde hemmeligheter og tilhørende følelser. La barna øve på å fortelle om den følelsen de har trukket.
Fremme:	Kunnskap om at det både finnes hemmeligheter som gir gode følelser og hemmeligheter som gir vonde følelser. At barna skal lære at vonde hemmeligheter alltid må fortelles til en voksen som de liker og som de stoler på.
Hjemmeaktivitet:	Samarbeidsoppgave for barn og foresatte. Kopiark av følelsesarkene fra perm nr 3 s.183 (<i>Ivrig</i>) og s.180 (<i>Skremt</i>). Be foreldrene om å snakke med barna om en god hemmelighet som kan gjøre dem glad og ivrig og om en vond hemmelighet som kan gjøre dem skremt eller lei seg. Barna kan fargelegge strektegningen og skrive hva de tenker og forteller, - og foreldrene kan skrive fra samtalen på baksiden.
Infobrev til foreldrene	Send med informasjonsbrev om dette temaet hjem til foreldrene; «Gode og vonde hemmeligheter».

Aktiviteter

Skole, supplerende materiell, leksjon 1

X-1	Hattlek med ulike tenkte hemmeligheter som barna kan trekke. De skal gjenkjenne om det er en god eller en vond hemmelighet.
X-2	Les bok om gode og vonde hemmeligheter, f.eks boka «Har du en hemmelighet» av Jennifer Moore-Mallinos. Titler til andre aktuelle bøker ligger på DUÅs hjemmeside under «Gode og vonde hemmeligheter».
X-3	Be barna tegn en tegning om en fin hemmelighet eller en vond hemmelighet. Bruk gjerne kopimal fra perm nr 3; Følelser, s.203 og s.209 De som har begynt å skrive kan gjerne skrive en fortelling om dette også/ i stedet.
X-4	Bruk boka «Vondt i magen» av Erle Sellevåg og Blåkors, til å snakke om hemmeligheter som gjør vondt i magen.

Supplerende materiell (fleksibel plassering i programmet)

Willy lærer oss om gode og vonde hemmeligheter

Skole, leksjon 2: Å alltid si ifra om vonde hemmeligheter

Planlegg:	Leksjonens formål er å snakke om at vi alle bestemmer over kroppen vår og ingen har lov til å skade den. Hvis noen slår eller tar på oss på måter som vi ikke liker, så bryter de en viktig regel om å ikke gjøre andre vondt. Fokus i begynnelsen skal være generelt og at dette gjelder både for barn, ungdommer og voksne. Snakk om dette ved oppstarten av samlingen.
Presenter:	<p>Start med en oppstartsang. Gruppelederen repeter deretter fra forrige samling om gode og vonde hemmeligheter før presentasjon av nytt tema. Fortell om at Willys problem fra forrige gang er på vei til å bli løst. Familiene til Willy og den andre gutten har møttes og de jobber med å ordne opp i problemet. Willy har fortalt at han føler seg glad for dette. Gruppeleder inviterer barna til å dele en gode hemmeligheter de har, - eller en vond. Legg vekt på følelsene og vurder om hele fortellingene bør fortelles i gruppen eller om den bør flyttes ut av gruppen og bare fortelles til en voksen som barnet er trygg på.</p> <p>Willy Problemløser skal komme men han har ikke lyst. Han virker lei seg og protesterer mot å komme. Gruppelederne og barna roper forsiktig på ham og sier at de savner ham, - slik at han til slutt kommer frem. Han er helt tydelig trist.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Gruppeleder: Hei Willy! Hva er det som har skjedd? Det ser ut som at du er lei deg.</i> - <i>Willy: Ja, det er jeg! Alt er bare dumt! Jeg har en hemmelighet som ingen kan få vite om.</i> - <i>Gruppeleder: Hva har skjedd?</i> - <i>Willy: Jeg vil ikke si det, - og jeg kan ikke si det.</i> - <i>Gruppeleder: Men Willy, - husker du hva vi snakket om sist, at vi alltid må dele vonde hemmeligheter med noen voksne vi liker og som vi stoler på?</i> - <i>Willy: Jaaa, - men kan jeg stole på deg nå også, - når det er SÅ vanskelig?</i> - <i>Gruppeleder: Jada, du kan stole på at jeg vil hjelpe deg!</i> - <i>Willy: Men, - men denne hemmeligheten er om mamma og pappa. De ble sinte på hverandre, - og slo hverandre. De var så sinte i ansiktene sine, - og jeg og Mari ble veldig redde. Mamma fikk blåmerke og pappa fikk kloremerke.</i> - <i>Gruppeleder: Så fint at du Willy delte denne vonde hemmeligheten med oss. Jeg forstår godt at du og Mari ble redde og lei dere. Jeg vil snakke mer med deg om dette etter samlingen i dag. Vonde hemmeligheter skal man dele med en voksen man liker og som man stoler på, slik at en kan få hjelp til å få det bedre.</i> - <i>Gruppeleder: Er det noen av dere andre som har opplevd at noen du er glad i har kranglet eller slått hverandre?</i> - <i>Gruppeleder: Hvordan følte du deg da? Fortalte du det til en voksen du liker og som du stoler på?</i> <p>Gruppeleder oppfordrer barna til å gi eksempler på flere vonde hemmeligheter en kan ha. Legg vekt på følelsene.</p>

	<p>Vis vignett T-20 fra Problemløsning av to barn som krangler. Spør om hva som kunne ha skjedd hvis det ikke var en voksen der som kunne hjelpe dem. Snakk om at slike krangler også kan skje blant voksne og at de også kan trenge noen andre voksne som kan hjelpe dem. Repeter Dinosaurreglene om at det ikke er lov å gjøre andre vondt ved å slå, bryte kroppsreglene eller å si ord som gjør vondt. Si at dette gjelder både for barn, ungdommer og voksne.</p>
Øvelse:	<p>La Willy øve på hva han kan gjøre hvis foreldrene igjen begynner å si stygge ting til hverandre eller gjør noe vondt mot hverandre. I øvelsen sier Willy STOPP til foreldrene (ansatte) og at han blir redd og lei seg når de er sinte på hverandre. La Willy øve på å fortelle til en voksen han liker og som han er trygg på, om hva som har skjedd.</p> <p>La de andre barn også øve på å si STOPP og si ifra om at noen de er glade i gjør hverandre vondt. Barna kan velge hvilke rollefigurer (mamma, pappa, storesøster, storebror, e.l.) som skal delta og hvilke trygg voksen de vil dele denne vonde hemmeligheten med.</p>
Fremme:	<p>Å snakke om at voksne også kan krangle og noen ganger slå hverandre. Tematiser at voksne også kan trenge hjelp av andre voksne til å følge Dinosaurreglene om å ikke gjøre andre vondt og få hjelp til å slutte å gjør hverandre vondt.</p> <p>Snakk om at små uenigheter og krangler er vanlig både blant barn, ungdom og voksne, mens andre krangler kan være skremmende og farlige. Hvis en blir redd når foreldre, søsken eller andre krangler, er det lurt å si STOPP til dem og fortelle om dette til en voksen en liker og som en stoler på.</p>
Hjemmeaktivitet:	<p>Samarbeidsoppgave for barn og foresatte om å snakke om vonde hemmeligheter. Send hjem sinnetermometeret for å snakke om hvordan voksne også kan puste og roe seg ned (Kopimal i perm nr 3, Følelser, s. 297). Gi foreldrene tips om barnebøker som omhandler at voksne er sinte og skremmende, - f.eks. «<i>Sinnemann</i>» av Gro Dahle og Svein Nyhus.</p>

(fortsetter på neste side)

Aktiviteter

Skole, supplerende materiell, leksjon 2

X-5	Bruk tegninger av Willys kropp (Perm nr 2. s. 201). Be barna om å fargelegg hvor på kroppen de kjenner det når de blir redd og lei seg, - og hvor i kroppene de kjenner det etter at de har fortalt om en vond hemmelighet til en voksen de liker og som de stoler på. En voksen kan hjelpe med å skrive ned det de sier.
X-6	Øv i smågrupper på å si STOPP og vise stoppteegn med hånden når noen gjør hverandre vondt med ord eller handlinger. Øve på å fortelle til en voksen en liker og som en stoler på, om at noen man er glad i gjør hverandre vondt.
X-7	Les bok som omhandler at voksne opptrer skremmende. For eksempel «Sinnemann» av Gro Dahle og Svein Nyhus. Bli kjent med boka selv, før du bruker den sammen med barna.
X-8	Se film som omhandler at voksne opptrer skremmende. For eksempel filmen «Sinnemann» av Gro Dahle og Svein Nyhus. Bli kjent med filmen selv, før du bruker den sammen med barna. Lenke til filmen ligger på DUÅs hjemmeside.

Supplerende materiell (fleksibel plassering i programmet)

Willy lærer oss om gode og vonde hemmeligheter

Skole, leksjon 3: Om kroppsregler og private områder på kroppen

Planlegg:	<p>Leksjonens formål er å jobbe videre med at alle bestemmer over sin egen kropp. Snakke om at ingen har lov til ta på oss på måter vi ikke liker. Presenter at alle har noen private områder på kroppen; munnen, tissen, rompa og puppene. Snakk om at andre områder på kroppen ikke er like private. Presenter dette ved oppstarten av samlingen, etter repetisjonen fra forrige samling.</p> <p>For at Mari skal kunne være med på denne samlingen, må barna ha møtt henne tidligere og blitt kjent med henne. (Alternativt kan Willy tildeles samme rolle i stedet).</p>
Presenter:	<p>Start med en oppstartsang. Gruppelederen starter med å repeter fra forrige samling; at hvis noen en er glad i gjør hverandre vondt så må man fortelle det til en voksen man liker og som en stoler på. Fortell at mor og far til Willy og Mari nå får hjelp av en annen voksen (f.eks styrer i barnehagen) for å snakke om følelsene sine og øve på å løse problemer uten å si stygge ting til hverandre eller å slå hverandre. Introduser nytt tema som nevnt over. Mari kommer til gruppen fordi Willy har fortalt henne om det han lærte sist; - at vonde hemmeligheter skal en alltid dele med en voksen man liker og som man stoler på.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Gruppeleder: Hei Mari! Så hyggelig at du ville komme på besøk til Dinosaurskolen i dag.</i> - <i>Mari: Ja, jeg hadde veldig lyst til å komme. Willy fortalte at dere snakker om hemmeligheter her på Dinosaurskolen og at er lurt å kunne litt mer om det.</i> - <i>Gruppeleder: Ja, det stemmer. Har du en god hemmelighet du vil dele med meg?</i> - <i>Mari: Jeg er ikke sikker (lurt smil). Kan jeg stole på deg da?</i> - <i>Gruppeleder: Ja, - det kan du!</i> - <i>Mari: Jeg har en god hemmelighet sammen med venninna mi Mia som bor i nabolaget vårt. Vi bruker å byttelåne leker og det er det ingen som vet om. I dag har jeg hennes lille dukke i lomma mi og kan se på den inn imellom. Det kiler litt i magen når jeg tenker på det.</i> - <i>Gruppeleder: Så fint at du ville dele den gode hemmeligheten med meg. Den kan jeg holde på uten å fortelle til noen andre.</i> - <i>Mari: ... men jeg har en vond hemmelighet også. Kan jeg fortelle den også til deg?</i> - <i>Gruppeleder: Vonde hemmeligheter skal man alltid dele med noen voksne man liker og stoler på, for å få hjelp til å få det bedre.</i> - <i>Mari: Storebroren til Mia sier at han og jeg har en hemmelighet som jeg ikke må fortelle bort.</i> - <i>Gruppeleder: Hvor gammel er storebroren til Mia da?</i>

	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Mari: Han er kjempestor og går på ungdomsskolen. Hvis Mia ikke er hjemme når jeg kommer til henne, så bruker han noen ganger å be meg med på rommet sitt. Det liker jeg ikke, - og så tar han meg på tissen og på rompa. Etterpå får jeg sukkertøy og han sier at dette er kun min og hans hemmelighet, - og at han har mer sukkertøy i skapet. Jeg liker ikke den hemmeligheten.</i> - <i>Gruppeleder: Fint at du Mari fortalte denne hemmeligheten til meg. Dette er en slik vond hemmelighet som en alltid skal fortelle om til en voksen en liker og som en stoler på. Jeg vil snakke mer med deg om denne vonde hemmeligheten etter samlingen, slik at jeg kan hjelpe deg til å få det bedre.</i> <p>Gruppeleder oppfordrer barna til å gi eksempler på flere vonde hemmeligheter en kan ha. Legg vekt på følelsene som følger med hemmeligheten. Vurder om fortellingen kan fortelles fullt ut i gruppen eller om den bare bør deles med en av de ansatte.</p>
Øvelse:	<p>La Mari øve på (rollespille) hva hun kan gjøre hvis noen begynner ta på hennes private områder på kroppen, som for eksempel tissen eller rompa. I rollespillet sier Mari STOPP til gutten som har brutt kroppsreglene hennes, at hun ikke liker det han har gjort og at han må stoppe. La Mari rollespille at hun forteller til en voksen hva som skjedde. Ikke rollespill de negative handlingene med uønskede berøringer, men lat som det allerede har skjedd når dere starter rollespillet.</p> <p>La flere barn øve på å si STOPP og ifra at noen har tatt på private områder på kroppen deres. Barna kan velge hvilke rollefigurer som skal delta og hvilke trygg voksen de vil si ifra til i øvelsen. Ikke rollespill de negative handlingene med uønskede berøringer, men lat som det allerede har skjedd når dere starter rollespillet.</p>
Fremme:	<p>Å snakke om at vi alle bestemmer over vår egen kropp. Å snakke om private områder på kroppen og om «kroppsreglene». Øve på å fortelle til en voksen som barna liker og som de stoler på.</p>
Hjemmeaktivitet:	<p>Samarbeidsoppgave for barn og foresatte om å snakke om de private områdene på kroppen. Send hjem oppkopierte ark av kroppen til Mari (Perm 2, side 203). Barna fargelegger og foreldre skriver hva som er de private områdene på kroppen og hvilke områder som ikke er like private.</p>

(fortsetter på neste side)

Aktiviteter

Skole, supplerende materiell, leksjon 3

X-8	Lese bok som omhandler kroppen, - og om private områder på kroppen. Boktitler ligger på DUÅs hjemmeside.
X-9	Øvelse i gruppen på å si STOPP og si ifra om at en bestemmer over sin egen kropp, - og fortelle om krenkelser til noen voksne man stoler på.
X-10	Lag noen enkle kroppsregler i smågrupper og lim de på en stor plakat av Mari (fra perm nr 2, s.203). F.eks. «Jeg bestemmer over kroppen min», «Noen områder på kroppen er private», etc.
X-11	Barna tegner en tegning om at de sier ifra til en voksen de liker og stoler på, hvis noen bryter «kroppsreglene» deres.
X-12	Benytt boka «Jeg er meg! Min meg» av Rygg/Aasland som utgangspunkt for å snakke om kroppsreglene og private områder på kroppen.